

Lo gorg negre ■

JOAN-FREDERIC BRUN

Joiosa èra pas que lutz dins l'escandilhada de miegjorn. Guilhèm, lo comte de la cara ferotja, n'espiava los rebats. Perdut dins la nèbla de son soscar. Èra davalat de chival. Ara marchava dins los còdols jot lo grand solelh. Lo riu cascalhejava doçament davant el, arrompliguent de son bresilhadís la patz d'aquela matinada.

L'espasa beluguejava coma una flama viva : Joiosa. I disián coma aquò : Joiosa. Aquò's l'empeire Carles el meteís que l'aviá batejada amb aquel nom. Un nom clarinèl, per una espasa de legenda que se cantariá de sègles puòl dins las vespradas dels castèls, quora se contariá los espleches miracloses dels ancians barons. Los qu'avián reconquistat per Carles los reiaumes tenguts per los mòros sarrasins. Amb en tèsta Guilhèm, lo comte de la cara ferotja. Qu'èra aquí perdut dins sa soscadissa solitària.

Los rebats de lutz viva que lancejava retrasián a l'imaginacion de Guilhèm, forra-borra, lo sovenir de tant de batèstas. Lo sèt de Barcelona. Los mòros s'escampilhant coma d'aucèls de milhièira davant son avançada irresistible. Joiosa coma una dalha esbrilhaudanta au sorelhant de las batalhas, trencant sens descessar tèstas e braces. Dins una embriaguesa de crits e de sang roginèl que gisclava.

E ara aquela patz en riba dau riu. Un flume que carreja de sableta d'aur. D'aquí i ven son nom : *Arauris*. Un nom escrinclat en letras faròtas dins lo *Textus* d'Alcuin, lo libre religat d'evòri escalprat e asornat de finas arabescas d'aur que li avián mostrat a Niana. La fiertat dau monastièr. Dos monges, precaucionosament, ne viravan las paginas per lo far remirar au visitaire. Guilhèm, lo comte de la cara ferotge, s'èra carrat, convidat per Beneset, de n'espier las finas enluminaduras. E i aviá legit aquel nom : *Arauris*. Lo nom tindava coma una promesa de patz linda e de maravilhas. Avia tant vist rajar de sang. Ara trobava la calama, tot lo grand sorelh de Niana. E

subran aquel mot que virava e que revirava coma una belòria novèla dins son cap. Que fasiá anar e venir coma una frucha estivenca sus sa lenga : *Arauris*.

Èra pas luònh de Niana. Una mièja lèga totescàs. Li avián indicat lo camin. Amb aquel dire mièg risolièr, mièg seriós :

— Salís d’una combassa ont digús vai pas. De rocardas encantadas ont demòran encara de grands gigants aurotges, que vos quitament, sénher comte, per tan grandaràs que foguèssetz, non sètz pas a costat d’el qu’un nanet. Lo nom de l’endrech marca que Dieu i es pas encara passat : i dison l’*Infernet*. Lo pichon infèrn. E mai es pas tot. Per i gandar cau gasar un grand gorg negre ont se rescod un drac terriblàs que fai versar las barcas e que tira los negats au pus fons de sas baumas aiguèstras.

Lo comte Guilhèm aviá risolejat, aimablement :

— Sabètz, de gigants e de dracs, n’ai agut vist una brava tièira. Ges d’eles a pas resistit a Joiosa. . .

e alisava en diguent aquò sa granda espasa esbrilhaudanta que li pendolava long de la camba.

— De gigants, vos ai dich, venguèt lo monge. Coma se n’i aguèsse una tropelada. Ara per tant qu’o sàpia n’i a pas qu’un. Mas m’an afortit qu’es fòrça grandaràs.

— M’o tendrai per dich. . .

E Guilhèm dins l’embriaguesa de la clartat de miegjorn aviá gaudit lo riu e lo vesia doçament rajolar dins son jaç de còdols. Amont èran los sèrres. Se i acaminèt. Sos passes tindavan dins la clapeiròla. Sabia d’atrobar, a l’endrech ont lo riu salís de sa combassa estrecha per s’expandir dins la plana, aquel grand gorg negre ont se rescodiá, pareis, lo drac. E pus luònh, a cima d’un ròc negre, i aviá lo castelet ont senhorejava lo grand gigant. L’idèa d’aqueles rescontres desreveilhava dins son èime un fremin de curiositat requista. De gigants, dins l’armada sarrasina, n’aviá afrontats quauques uns, verai. Lo terrible Corsòlt que li aviá destrenca lo nas abans que el, Guilhèm, faguent tresluisir Joiosa, li faguèsse volar lo cap dins los aires, e se ganhèsse son bèu chival aurotge. Òc, Corsòlt. Mas Corsòlt èra un giganton de quauques canas d’auçada, amb aquò pas mai. Tant coma Haucebir, lo sobeiran dels monts de Grimolèa, qu’aviá arrengeirat sos vint mil cavalièrs ferotges coma de lops sus la plana dels Aliscamps.

Carane adversari aquel Haucebir. Sus son grand chival negre coma una amora de bartàs. Aquel tanben aviá tastat dau talh de Joiosa e la fina lama esbrilhaudanta aviá dalhat coma blat madur son magnific orguòlh. De qu'èra aladonc lo gigant solitari dels ròcs de l'Infernet? Semblant a aicestes, o mai grand encara? Lo milhor per o saupre èra d'i anar veire. Mas per aiçò, d'en primièr, caliá rescontrar lo drac dau gorg negre.

Tot soscant a aquò s'èra sarrat dels rocasses. Vesiá lo riu gisclar, tot grumejant, entre doás nautas parets de rocàs que laissavan pas qu'una estrecha fendascla. E trasiá dins lo grand gorg escur coma de pèga de tant que semblava sens fons. Cossí gasar aquel traucàs per gandar las sèrras de l'Infernet? Aviá tirat Joiosa de son forrèl e la mirava tota beluguejanta dins los rais de la sorelhada. Coma per atrobar un conselh dins la dança de sos rebats. Mas Joiosa semblava indecisa. Son escandilhada embelinaira disiá pas res.

— Alara demandas conselh a ton espasa, comte Guilhèm? E de qué te ditz?

Guilhèm se revirèt, sosprés. Aviá pas entendut venir l'òme risolièr qu'èra darrièr el, vestit coma un pastre, e que se teniá sus la platja de còdols arredonits.

— Quau siás? demandèt lo comte dau caratge ferotge.

— Ieu? Quau vòls que siáque per èstre aici? Soi lo drac dau gorg negre.

— M'an parlat de tu. Mas m'an pas dich qu'aviás semblança d'òme.

— Se sap pas tot sus ieu. E mai se 'n manca de fòrça. Per far paur au mond, me pòde tanben donar una semblança de granda sèrp amb d'alas de ratapenada. Veiriás alara coma corrisson lo mond. E coma s'escriidassan. Deve confessar que de far venir tal desvari me regaudís cap e tot.

— Ieu, venguèt lo comte Guilhèm, ai pas paur de res. Amai me 'n fau pas glòria. Quand ère un jove domaisèl, me 'n faguère una lei. Lo chivalièr de tria deu pas crentar res. E aquò venguèt puòl mon biais. Ma natura, se vòls. E dempuòl ai atraversat tant de mortalatge e de chaple, ai vist rajar tant de sang, que l'òrror es mon país. Davant l'espavent soi dins mon agre. Amòr qu'i soi acostumat, amb aquò pas mai.

— Ai un autre semblant, venguèt aladonc lo drac, que te regaudirà benlèu mai. Vista un pauc aquò.

E Guilhèm aguèt davant el un lòng chival magre dels uòlhs fòls, que se venguèt sarrar d'el per se far amanhagar. Guilhèm, per costuma, coma se siaguèsse un chival vertadièr, li alisèt lo còl. Remarquèt que la pèl èra freja coma un còdol de ribièira. De segur, aquel drac èra mai parent de la sèrp que dau chival. Espiava amb curiositat aquel bestiari desconfòrme, que semblava pas a res mai ?

— E òc, faguèt.

— E òc, venguèt lo drac. Aquesta semblant es un d'aqueles que m'agradan lo mai. Passege coma aquò, rescontre de mond. E sabes, quora n'i a que vòlon montar sus mon esquina, me laisse encambar, coma lo mai domètge dels chivals vertadièrs. Tè, se vòls, montas sus mon esquina e te fau gasar lo gorg negre.

Guilhèm riguèt.

— De dracs ne rescontre pas sovent. Siás saique lo prumièr que vese. O alara los autres rescondián sa natura e los prenguère per quicòm mai. Per çò que volián semblar. Mas l'afar dau chival encantat que trèva las ribas dels grands gorgs e se lascia encambar, n'ai entendut parlar mai d'un còp. Aladonc i montan dessús, e partís a galaup, e vos trai amb el dins lo gorg. Per sempre mai.

— Tanplan se pòt, faguèt lo chival encantat. Vese que siás assabentat de las costumats dels dracs. Mas saique sabes pas tot. D'abòrd los que son montats sus mon esquina e que m'an seguit dins lo gorg, òc, aquò's verai, mas digús t'a pas dich de qué son devenguts. Lor ai pas jamai fach ges de mau. Tot lo rebors. Au fons d'aquel gorg negre ai de bèus palais encantats amb d'òrts d'augas miraclosas e de cambras de veire tresludent. La vida i es tament doça que mos cavalièrs, tan macats per la dura vida de subre la tèrra, n'an pas volgut tornar. I son e demòran aval dins la companhiá amistosa dels dracs.

— T'escote parlar, faguèt lo comte Guilhèm, mas espère de ne 'n saupre mai per i crèire d'a fons. Contunha.

— I a quicòm mai, nòble comte. Es que los que m'an encambat, fins ara, èran pas que de pichons païsans. Tu siás quicòm mai. Siás un escanaire de gigants. Tot lo mond o conta. E quitament se sap a çò dels dracs, veses. Corsòlt, Haucebir. . . ; ni per èstre poderoses que

non sai, an pas tengut davant lo talh de ton espasa. E aiçò, escanar de gigants, ieu o sabe pas faire.

— E de gigants n'as un per vesin. Amai es grandàs, d'après çò que dison.

— Es grandàs que ben tament. T'an pas contat de sornetas aquí dessús. S'apèla Robastre. Viu dins un castèl amont dins la comba, a cima d'un dels ròcs de l'Infernet. Aquí ont cridan las caucalas. E ieu per drac que siaguèsse pòde pas res contra el.

— E volriás que l'escane.

— De tot biais se vas als ròcs de l'Infernet i aurà lucha. I a pas de plaça per tu e per el a l'encòp dins aquel combal. E tu representas lo mond novèl e el lo mond ancian.

— Tu tanben representas lo mond ancian. Se fau coma o vòu Beneset de Niana e que bastisse aquí un monastèri, i aurà pas pus de plaça ni per los gigants ni per los dracs. Tot aquò s'esbeurà coma de nivolina davant la grand lutz de l'Evangèli.

— Imagina-te que i ai soscat, comte Guilhèm. Es per aquò que te prepausa una pacha. T'ajude a véncer lo gigant Robastre. T'ajude a establir au mitan de l'Infernet lo bèu monastèri volontat per Beneset de Niana. Pòrte pèira a l'òbra santa e redemisse lo sang dels dracs. En tirant revenge dau gigant marridàs qu'a escanat, antan, ma maire.

Lo comte Guilhèm, qu'afeccionava la ventura, e aquí dessús las cançons de gèsta an pas mentit de ges de biais, escotava parlar lo chival encantat que li prometiá una pacha. Vesiá escandilhar sos uòlhs fòus. Tala lutz dins los uòlhs d'un chival marca que serà flame dins la batalha. Que cargarà sens paura de res de rièjas de fèrre e de fuòc en mitan de las cridadissas d'armas. De chivals amb d'uòlhs semblants, òc, Guilhèm n'aviá agut bridats emai encambats, e sus eles aviá victoriosament combatut de fièrs emirs arnescats de fèrre e que tot lo mond cresiá invincibles.

Traguèt un agach a l'escandilhada de Joiosa, e i legiguèt a bèles uòlhs vesents l'aprobacion que cercava. Arrapèt d'una man lo crin dau chival-drac e l'encambèt d'un saut, laissant aquí son palafre que patusclava dins las rasas.

— Veses ben, diguèt lo drac, qu'ai pas bolegat. E que t'ai pas tragut dins lo gorg negre. Ara anam campejar dins las combassas de l'Infernet.

Lo chival-drac s'aboleguèt. Son ande rapelava pas lo dels chivals acostumats. Semblava que lisèsse sus lo sòu. Sens far ges de bruch.

— Arrapa-te, anam passar lo gorg.

— Ara i siám, se pensèt lo comte Guilhèm. Vau veire aqueste còp se mentís o se ditz la vertat.

Guilhèm quichèt dins sa man lo crin dau chival-drac. E aiceste s'enairèt, leugièr coma de fum, per d'aut de l'aiga escura. E siaguèron sus l'autra riba. Sus de camins faches per las cabras sauvatjas e los singlars, mas ont un chival auriá agut de mau a caminar. Passèron davant un grand trauc escur que badava coma un uòlh mòrt au bèu mitan d'un naut tombant de ròca.

— Èra aquí la demorança de ma maire, faguèt lo drac. E Robastre venguèt assecar las aigas ont tirava son viure. De tant que ne periguèt.

— Quau èra ta maire?

— Calmosa, li disián. Èra ufanosa amb son long cadabre anelat, escurós coma los calabrunts de Novembre, e lo grand carboncle roge que lusissiá sus son front. Mas los gigants an sempre agut per tissa d'escanar las grandas sèrps qu'èran la quita arma dels rius. E Robastre aguèt l'estèc de traire un secum de mòrt dins lo bèu reiaume aigalós de Calmosa. E se moriguèt de set. Nautres los dracs, qu'èrem sa carn, la veguèrem s'anequelir doçament. Ne quitèrem, desconsolats, lo long ventre embolnat. Nos anèrem recaptar au fons dau grand gorg negre. E de l'ufanosa serpnassa non demorèt que de plajas de fanga roginosa au fons de son palais de rocam, ont son grand crit esclet jamai estrentirà pas pus las vòutas.

Lo chival-drac s'èra aplantat un brieu davant lo negre pòrge arredonit de la baumassa, per remenar lo sovenir de l'immensa sèrp dels temps primieirens. E puòì aviá contunhat sa caminada. La comba èra solitària que non sai. D'aucèls viravan en cridant. Aval dins los rocasses bombissiá leugièr e verdau lo riu de la sabla d'aur, *Araurís*. Lo drac, dins sa caminada, semblava que volèsse. Pas res dau balançar d'un chival. Se vesia qu'èra una montura encantada.

Pasmens tot d'una un long fremin estrementiguèt tot son carrastèl e Guilhèm ne percebèt lo tremolum. Lo drac s'aplantèt.

— Parlàvem dau gigant Robastre, nòble comte. Crese qu'anam pas gaire tardar a lo rescontrar.

Se sentissia que lo drac, maudespièch de totes sos poders de drac, èra envasit per una crenhença espaventosa pas que de pensar que s'anava acipar au grand gigant. D'un cèrt biaís, soscava Guilhèm, aquò se compren. S'es mai grand que Corsòlt o que Haucebir, deu aver una semblança esglarianta.

— Lo sentisse, lo sentisse tot pròche, bufava lo chival-drac.

E siaguèron au virar de la comba. E veguèron lo gigant. Èra assetat sus un sèrre e jogava als palets amb de rocasses mai gròsses que d'ostau. Los aviá pas vistes. La pensada que venguèt a Guilhèm siaguèt aquela : « Coma es bèu ! »

Çò terrificant èra son immensitat demasiada e son èr aurotge. Mas aquel gigant semblant a un peçan de montanha èra un spectacle d'una beutat que vos copava l'alèn, cap e tot.

Jot Guilhèm, lo chival-drac semblava de se fondre de paur, coma de cera mòla, coma se desapareguèsse jot tèrra.

E doçament l'immensa cara de rocam se virèt cap au cavalièr e a sa montura encantada. Teniá tot l'orizon. Restontiguèt una votz coma de troneire.

— Quau sètz, que venètz me destorbar dins mon agre ?

— Soi Guilhèm, Duc d'Aquitània, comte de Tolosa e d'Aurenga, e te salude, Robastre. Veniái per te rescontrar. Lo rei Carlesmanha, per la volontat de Dieu, m'a fach senhor d'aqueles paratges. E i vau establir un monastèri de l'òrdre de sant Beneset.

— Comprene pas res a çò que me contas, Guilhèm. Mas sabe que lo chival que cavaucas es de la parentèla de la sèrp. Una genòria marrida qu'es totjorn estada en guèrra amb la mieuna. E qu'ai jurat de desrabar d'aquesta tèrra.

Lo chival-drac s'enarquèt, tot tremolant de paur. Regolava de susor. Susor coma d'aiganha sus son cadabre glaçat. Bombiguèt en arrièr, sautant la comba estrecha d'Arauris, e son pè anèt s'enclavar dins lo ròc ont cavèt una penada larga e prigonda. De l'autra man dau riu, sus son chival fernissent que sautejava e s'enarcava, a mitat baug, Guilhèm respondèt au grand gigant.

— Caucanha lo chival, Robastre. Se vòs es a pè que te vendrai veire.

— Torna, diguèt Robastre. Mas sens cap de sèrp. T'espèri dins mon castèl a cima dels ròcs de l'Infernet.

Lo drac, d'una volada, coma un aucèl, tornèt Guilhèm sus lo gravàs en riba dau gorg negre. Guilhèm risiá.

— Sembla pas de bòn la paura que n'as, d'aquel peçan de montanha sens èime. Tu, un drac? Crese que sùmie. Es pas amb tala montura que vau anar afrontar Robastre.

— Siái moquet, nòble comte. Auriái pas cresegut que la paura me prenguèsse antau. Mas t'afortisse que t'ajudarai.

— Diga-me cossí!

Guilhèm, virant l'esquina, repreniá son palafre e se 'n tornava a Niana.

Beneset l'esperava au portal de la clastra.

— Alara. Siás estat fins a l'Infernet?

— Òc. Amai ai vist Robastre. E tanben lo drac dau gorg negre.

— Vène. Auriái degut te ne dire mai.

Dos monges dobriguèron lo textus d'Alcuin, pausat sus un trastèl de fèrre ricament asornat. Virèron los paginas enluminadas de subrebèlas arabescas. Los noms de Robastre, de Calmosa, e de *Draco Gurgitis Nigri* s'entredesvistavan magnificament calligrafiat au mitan de frases longanhas de latinalha saberuda. Lo comte Guilhèm i compreniá pas tot dins l'entrevescament dels ablatius absoluts e de las pericòpas, mas o ausava pas avoar a Beneset. Tot se diguent qu'èra nèci, que Beneset, aquò li auriá segurament perdonat sas mancas en latin, e que de tot biais se sabiá pro qu'un chivalièr, aquò es milhor avesat a manejar una espasa qu'un calam e que lo latin es un afar de monges. Tant i a qu'entrevesiá d'escalugants secrèts sus los personatges de son escorreguda dau jorn, mas èra pas d'a fons segur de çò que legissiá. Cresiá de comprene qu'una granda sèrp de l'uòlh de fuòc viviá antan dins una baumassa en riba dau riu Arauris, e qu'aicèsta, de verai, se sonava Calmosa. Aquela granda sèrp resclausiá dins los anèls de son cadavre longaràs tota la ràbia dels rius de l'environada, e aviá la virtut de descabestrar los tempèris que negavan e enrebalavan tot. Aquelas grandas sèrps dels rius, que se sonavan tanben Vibras, Garamaudas o Colòbras, s'endevenguèt puòl que, de pertot, èran percaçadas per los gigants. E venguèt Robastre un dels

darrièrs de sa genòria, davalèt dins la combassa esquiva ont Arauris rebalava sas sablas d'aur. Campegèt la vièlha sèrp, beguèt tota l'aiga dels rius ont tirava sa fòrça, e la faguèt perir d'anequeliment e de set. E de l'immens còs que se mudava en fanga coladissa s'escapèron sos felens, los dracs, que s'anèron establir dins lo gorg negre. E encara i son. E aquel paratge demòra perilhós amor au grand gigant e de dracs que n'an fach son agre. E i a tanben, pus naut dins las sèrras aboscassidas, de fadas leugièiras que caminan, rojas coma de flamas, en carrejant de ròcs pesucs sus sa tèsta. E que dançan las nuòchs de luna plena a l'entorn de las pèiras levadas. E lo bèu libre religat d'evòri escalprat consagrava encara d'autres paginas de mau comprenne a totas aquelas creaturas, citant a bèl esprèssi sant Augustin e sant Irenèu per afortir qu'èran pas l'òbra dau diables, que d'alhors es incapable de crear res, la creacion estent lo pretzfait de Dieu solet. Mas son creaturas esquerrièiras que vau mai las forviar, e que pòdon, coma las bèstias fèras, vos faire de mau. Guilhèm legiguèt cossí se pót escanar una serpnassa en i levant la carbonèla roja que i lusís sus lo front. Informacion requista mas qu'aponchava pas un fus. D'abòrd que per de dire de despoderar un gigantàs coma Robastre, lo textus d'Alcuin semblava pas de recaupre de recèpta. Guilhèm, saique, la deuriá trobar tot sol.

Ne parlèt un brieu a Beneset que li aconselhèt mai que mai d'èstre prudent, mas n'i aprenguèt pas gaire mai ?

La nuòch tombèt sus lo monastèri de Niana. Guilhèm espiava lo grand cèl estelat per lo fenestron de sa cèla. Enlai la massa negrosa dels sèrres. L'agre dau gigant Robastre. Tot èra tant quietós. Lo cant dels grillhs saludava la doça fresquièira dau vèspre. Sus l'aubre davant lo fenestron un chòt pagelava amb sa crida la prigondor sens aurièiras de la nuòch.

L'àngel, tresludent coma la nèu sus las cimas montanhòlas, se tení a costat dau comte. Se calava per laisser espelir las pensadas. Lo guerrièr saborava doçament tota aquela patz. Tota sa mementa èra emplida de chavana e de crits, de fièiras renguièiras de cavalièrs arnescats de fèrre esbrilhaudant abrivats a grand galaup sus las endrechèiras dau sang e de la mòrt. Sa granda espasa Joiosa èra pausada aquí sus la muralha. Quant de braces e de tèstas aviá agut trencats dins l'esbarlugament de las sorelhadas, au mitan de l'esglarianta bruchor dels prats batalhièrs. Barcelona e Aurenga e los Aliscamps, las

ufanosas bandièiras dels reis Sarrasins brandissent sos sabres recor-bats e tan trencants.

E subran aquela mesada de patz encantadissa dins lo monastèri de Niana. Doçament l'idèa li veniá. Bastiriá a tres passes de Niana una granda clastra ricament dotada d'aur e de reliquias, ont de longs seguits de monges cantarián sens descessar las lausenjas de Dieu. E benlèu dins quauques annadas, quau sap? El tanben, rescondut jot sa borrassa, doblidant son esbarluganta espasa e son títol faròt de comte de Tolosa e de Duc d'Aquitània.

L'àngel de lutz se carrava de veire espelir a bèles paucs aquelas idèas, que venián, coma grums espesses, e prenián consisténcia, se deslargavan e doçament lisavan coma de nivoladas dins lo cèl.

Lo Gai Saber n° 512, p. 503-512.